

Podatki i księgowość

PROJEKT Ogromna krytyka planowanej nowelizacji ustawy o podatkach i opłatach lokalnych zmusza Ministerstwo Finansów do wprowadzenia zmian. Resort zapowiada poprawki w definicjach budowli i budynku

B2

Firma i prawo

NIERUCHOMOŚCI Wchodzące dziś w życie przepisy mają położyć kres patodeveloperce. Najważniejszym wyzwaniem będą prace zabaw, choć rząd już zapowiedział złagodzenie dotyczących ich regulacji

B4

Prawnik

ORZECZENIE Nie tylko wyższa instancja powinna mieć możliwość kwestionowania orzeczeń wydawanych przez neosędziów – twierdzi jeden z sędziów rejonowych, polemizując z uchwałą trzech połączonych izb Sądu Najwyższego

B6

Samorząd i administracja

UPRAWNIENIA Przez dwa miesiące będzie można się ubiegać o nowe świadczenie rekompensujące wzrost ceny prądu. Jego kwota będzie wynosić od 300 do 1200 zł. Od dziś uprawnieni do wsparcia mogą składać wnioski

B7

Kadry i płace

WYNAGRODZENIA Rząd wprowadzi nowe rozwiązanie dotyczące naliczania odsetek za niepłacenie pracownikom pensji w terminie. Jeśli uwzględni propozycję Lewicy z kampanii wyborczej, pracodawcy zapłacą 16 razy wyższe niż obecnie należności za opóźnienie

B8

Patent ZUS na kontrolowanie firm

PROWADZENIE DZIAŁALNOŚCI Zarzucając popełnienie przestępstwa, inspektorzy sprawdzają płatnika w nieskończoność, a ten nie może się nawet odwołać

Renata Majewska
dgp@infor.pl

Z informacji, jakie docierają do naszej redakcji, wynika, że ZUS nadużywa prawa do przedłużania czasu trwania kontroli płatników składek, i to grubo poza ustawowe limity czasowe. Tymczasem takie działanie jest dopuszczalne tylko w nadzwyczajnych okolicznościach. Mimo napiętnowania takich praktyk przez Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z 1 grudnia 2021 r. (sygn. akt I GSK 1316/21), proceder trwa w najlepsze.

Limity z konstytucji biznesu

Wedle ustawy z 6 maja 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 236; dalej: u.p.p.) maksymalna długość kontroli sprawowanej przez dany organ w roku kalendarzowym wynosi: u mikroprzedsiębiorców – 12 dni, u małych przedsiębiorców – 18 dni, u średnich – 24 dni, a u większych – 48 dni roboczych. Jednak na mocy art. 55 ust. 2 pkt 1 u.p.p. ograniczeń czasowych nie stosuje się,

jeśli przeprowadzenie kontroli jest niezbędne dla przeciwdziałania popełnieniu przestępstwa lub wykroczenia, przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego albo dla zabezpieczenia dowodów jego popełnienia.

Zdaniem dr. Tomasza Lasockiego z Politechniki Warszawskiej po przytoczony przepis, stanowiący przeciwieństwo odstępstwo od głównej reguły, inspektorzy powinni sięgać w ostateczności i w jednostkowych przypadkach. Wydłużenie nie może trwać w nieskończoność. Katarzyna Kalata, radca prawny z kancelarii Kalata, informuje tymczasem, że prowadzi obecnie kilkadziesiąt spraw tego typu. Jeden z jej klientów ma wizytację od dwóch i pół roku, inny od roku.

Nasi członkowie coraz częściej wskazują, że ZUS nadużywa możliwości przeciągania inspekcji – potwierdza Jakub Bińkowski, zasiadający w zarządzie Związku Przedsiębiorców i Pracodawców.

Prawo sobie, życie sobie

Zdaniem Tomasza Lasockiego inspektorzy ZUS mają obo-

wiązek niezwłocznie podać lustrowanemu podmiotowi przyczynę przedłużenia kontroli. Nie wystarczy tylko przytoczyć art. 55 ust. 2 pkt 2 u.p.p. Przyczynę muszą skonkretyzować, wskazując np., o jakie przestępstwo lub wykroczenie chodzi oraz jakie działania lub zaniechania płatnika mogą prowadzić do jego popełnienia.

Uzasadnione podejrzenia co do popełnienia czynu zabronionego przez płatnika itp. inspektor ZUS ma mieć już w momencie wszczęcia kontroli. Musi o nich też niezwłocznie powiadomić odpowiednią instytucję, np. policję, prokuraturę czy sąd (art. 304 par. 2 k.p.k., wyrok SN z 16 kwietnia 2003 r., sygn. akt SNO 13/03).

Pytania przedsiębiorcy o to, co mu inspektor zarzuca, czemu przeciwdziała i co chce zabezpieczyć, są ignorowane – podkreśla tymczasem mec. Katarzyna Kalata.

Opisuje, jak pewnego razu inspektor ZUS dziwiła się, dlaczego w aktach osobowych są puste miejsca. Usłyszała, że przepisy nakazują po roku nienagannej pracy usu-

wać informację o nałożeniu kary porządkowej. Inspektor oznajmiła, że nabrała podejrzeń dotyczących popełnienia przestępstwa przeciwko dokumentom z art. 276 k.k. i że kontrola potrwa rok. Kiedy indziej o popełnienie przestępstwa został oskarżony przedsiębiorca, który postąpił zgodnie z korzystną dla niego interpretacją ZUS, wywalczoną zresztą przed sądem.

Po dwumiesięcznej wizytacji ZUS chciał ją przedłużyć, ponoć w celu przeciwdziałania możliwości popełnienia przestępstwa. Nie chciał wyjaśnić jakiego – mówi Radosław Balcewicz, prokurent Den Hartogh Logistics. – Dopiero po interwencji naszego prawnika zaniechał dalszych czynności.

W pułapce bez wyjścia

Płatnikom weryfikowanym na mocy art. 55 ust. 2 pkt 2 u.p.p. nie przysługują praktycznie żadne narzędzia obrony przed impertyncją i arbitralnością urzędników. Nie mogą w tym przypadku zgłosić sprzeciwu wobec czynności inspektora ani skargi na przewlekłość postępowania do sądu administracyjnego (art. 59 ust. 2 i 14 u.p.p.). Mają wprawdzie prawo odwołać się od końcowej decyzji merytorycznej ZUS, np. nakazującej zapłatę składek, tyle że do sądu pracy, a ten nie ocenia stylu prowadzenia kontroli. W praktyce kontrole realizowane w tym trybie są zatem jednoinstancyjne, a inspektor może w zasadzie robić, co chce. Jakub Bińkowski zauważa, że wszystko to czyni z ochrony przedsiębiorców przed nadmiernie dotkliwymi kontrolami iluzoryczne uprawnienie.

Naprawić dziurawe przepisy

Oczywiście przedsiębiorcy próbują sami, podobnie jak ich prawnicy, interweniować w resorcie pracy czy u rzecznika małych i średnich przedsiębiorców, ale na razie z mizernym skutkiem. Według mec. Kalaty ZUS nie powinien mieć możliwości prowadzenia kontroli w trybie art. 55 ust. 2 pkt 2 u.p.p., jeśli nie zawiadomił prokuratury o podejrzeniu

OPINIA

Rzecznik prowadzi analizę problemu

MEC. AGNIESZKA MAJEWSKA

rzecznik małych i średnich przedsiębiorców

Wpływają do nas sprawy o przekroczenie limitów czasowych określonych w art. 55 ust. 1 u.p.p. i dzięki naszemu wsparciu kończą się wygraną przedsiębiorców. Dotychczas nie było jednak spraw związanych z brakiem zastosowania tego przepisu w sytuacji, gdy przeprowadzenie kontroli jest niezbędne dla przeciwdziałania popełnieniu przestępstwa lub wykroczenia, przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego, lub dla zabezpieczenia dowodów jego popełnienia. Po złożeniu przez przedsiębiorców tego rodzaju wniosków interwencyjnych rzecznik przeprowadzi analizę problemu, a w razie stwierdzenia naruszeń po stronie ZUS skorzysta ze swoich narzędzi, np. zwróci się do zakładu o wyjaśnienie i dane, poinformuje prezesa tej instytucji o problemie i zwróci się o respektowanie praw kontrolowanych płatników oraz wystąpi do ministra rozwoju i technologii o zmianę przepisów przez doprecyzowanie tych regulujących wyjątki od zasad realizacji kontroli przedsiębiorców.

OPINIA

Wiele zależy od współpracy płatników

PAWEŁ ŻEBROWSKI

rzecznik prasowy ZUS

Prowadzenie kontroli na mocy art. 55 ust. 2 pkt 2 u.p.p. skutkuje brakiem stosowania limitów trwania kontroli. W związku z tym nie zachodzi sytuacja wydłużenia kontroli, bowiem w tym szczególnym trybie nie stosuje się przepisów określających czas trwania kontroli. Czas prowadzenia kontroli jest również uzależniony od tego, w jakim tempie płatnik współpracuje z inspektorami ZUS. Opóźnienia w udostępnianiu przez płatnika składek dokumentacji niezbędnej dla przeprowadzenia kontroli wpływają na czas prowadzenia kontroli, jednak nie są one zależne od ZUS. Liczba kontroli prowadzonych w trybie przeciwdziałania popełnieniu przestępstwa lub wykroczenia w I kw. 2024 r. wyniosła 14 w relacji do 7433 kontroli przeprowadzonych ogółem w tym okresie. Stanowi to niewielki odsetek, wynoszący 0,2 proc. Wskazane dane stanowią dowód na to, że ten tryb kontroli jest wyjątkowy i jest stosowany jedynie w uzasadnionych i wyjątkowych przypadkach. Średni czas trwania wszystkich kontroli przeprowadzonych w 2023 r. to siedem dni.

popełnienia przestępstwa, a prokuratura nie zleciła mu czynności przygotowawczych w sprawie. Takie rozwiązanie umożliwiłoby przedsiębiorcom obronę konstytucyjnie gwarantowanych praw, w tym prawa do sądu – akcentuje prawniczka.

Dla zapewnienia bezpieczeństwa obrotu gospodarczego konieczna jest skuteczna kontrola firm przez instytucje państwowe, jednocześnie jednak firmy potrzebują autentycznych gwarancji osłonowych przed urzędniczą samowolą i nieproporcjonalnie dotkliwymi inspekcjami – reasumuje Jakub Bińkowski.

W końcu także sądy administracyjne spostrzegły skomplikowane położenie przedsiębiorców. W wyroku z 11 kwietnia 2024 r. WSA w Warszawie (III SA/WA 1954/23) stwierdził, że organy odbywające kontrolę nie mogą mieć niczym nieskrępowanej możliwości wyłączenia ograniczeń jej prowadzenia. Oceniał również, że postanowienia o niedopuszczalności wniesienia sprzeciwu w takich sytuacjach należy poddać kontroli sądowo-administracyjnej. Wprawdzie cytowany wyrok to pierwsze światło w tunelu, ale na ugrontowanie linii orzeczniczej przyjdzie zapewne poczekać. ©

Zasady przeprowadzania kontroli przedsiębiorców

Zgodnie z prawem przedsiębiorców, ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych i wyrokiem Naczelnego Sądu Administracyjnego z 1 grudnia 2021 r. (I GSK/1316/21):

- ZUS zaczyna kontrolę nie wcześniej niż po upływie 7 dni i nie później niż po upływie 30 dni od doręczenia płatnikowi zawiadomienia. Inspektor musi okazać legitymację oraz upoważnienie do przeprowadzenia kontroli określające m.in. podlegające badaniu zagadnienia, okresy sprawozdawcze oraz konkretną datę (dzień, miesiąc i rok) zakończenia kontroli. Dokument, który nie spełnia ww. wymagań, nie stanowi podstawy do przeprowadzenia kontroli.
- Kontrolę przeprowadza się w siedzibie przedsiębiorcy, w miejscu świadczenia działalności gospodarczej przez niego lub przez osoby trzecie – w związku z powierzeniem im niektórych czynności na podstawie odrębnych umów, a za zgodą przedsiębiorcy w miejscu przechowywania dokumentacji, w tym ksiąg podatkowych, bądź w siedzibie organu albo w formule zdalnej.
- Inspektorzy dokonują czynności kontrolnych w sposób sprawny i możliwie niezakłó-

cający funkcjonowania badanego podmiotu. Jeśli ten ostatni wykaże na piśmie, że jednak zakłócają one w sposób istotny jego działalność, konieczność podjęcia takich czynności uzasadnia się w protokole kontroli.

- Poza kilkoma wyjątkami nie można równocześnie podejmować i prowadzić więcej niż jednej kontroli przedsiębiorcy. Jeśli w danym podmiocie trwa już wizytacja, organ kontrolny odstępuje od czynności i może ustalić termin swojej.
- Limity czasowe wszystkich kontroli danego organu w roku kalendarzowym u przedsiębiorcy obejmują czas trwania kontroli danego organu bez względu na miejsce jej realizacji.
- Zasadniczo przedsiębiorca może wnieść sprzeciw do organu na podjęcie i wykonywanie czynności kontrolnych oraz zgłosić skargę do sądu administracyjnego na przewlekłość postępowania kontrolnego.
- Ustalenia kontroli inspektor spisuje w protokole, na mocy których ewentualnie wydaje decyzję nakazującą zapłatę składek. Od decyzji przysługuje odwołanie do sądu pracy w ciągu dwóch miesięcy.